Marko Mäki-Hakola
MTK ry
PL 510
00101 Helsinki

Eduskunnan verojaosto,
sara.kuitunen@eduskunta.fi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

HE 15/2017 vp,
HE 57/2017 vo
HE 71/2017 vp
HE 15/2018 vp
HE 16/2018 vp

4.4.2018

Lausunto hallituksen esityksistä eduskunnalle (HE 15/2017 vp, HE 57/2017 vp,HE 71/2017 vp, HE 15/2018 vp,HE 16/2018 vp) koskien maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. esittää lausuntonaan hallituksen esityksestä seuraavaa:

Yleistä

Esityksellä muutetaan Suomen hallintomallia merkittävästi ja luodaan aiempaa enemmän maakuntien päätöksentekoon perustuva malli.

MTK:n näkemyksen mukaan esitys on kokonaisuutena perusteltu. Lisäksi kesän 2017 luonnosten ongelmakohtia on korjattu runsaasti.

Erityisesti MTK haluaa korostaa Lupa- ja valvontavirastoa (LUOVA) koskevien säädösten kehittymistä hallinnon toimivuutta parantavaan suuntaan. Lupa- ja virastosta muodostuu myös vahva sekä asiantunteva toimija ympäristöasioissa. Virastoon kerääntyy valtavasti osaamista. Hallituksen esityksen mukaan LUOVAn ympäristöhallinnonalalla tehtäviin on nyt osoitettu yhteensä noin 480 henkilötyövuotta ja erillismäärärahoin 38 henkilötyövuotta.

> *MTK muistuttaa, että lupa- ja valvontavirastossa yleistä etua tulee käsitellä laajemmin kuin vain ympäristöasioihin liittyvänä erityiskysymyksenä. Yleinen etu kattaa esimerkiksi kaikki kestävyyden eri ulottuvuudet ja sitä on suhteutettava yksityiseen etuun erityisesti perusoikeuksien näkökulmasta. Yleisestä edusta puhuttaessa on välttämättä huomioitava myös esimerkiksi perustuslain 15 §:n turvaama omaisuuden suoja.*
>
> *MTK myös vaatii kiinnittämään huomiota lomituksen järjestämiseen. MTK korostaa, että lomituspalvelut ovat keskeinen osa maatalousyrittäjien sosiaaliturvaa sekä tärkeä osa suomalaista ruokaketjua myös huoltovarmuuden kannalta. Merkittävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi on hyvä, että lomituksen järjestämisvastuu tulee maakunnan lakisääteiseksi tehtäväksi. Tehtävän luonteen vuoksi lomituksen tulee olla ja on perusteltua jättää yhtiöittämisvelvoitteen ulkopuolelle samalla tapaa kuin myös eläinlääkintäpalvelut jätetään.*

Verolinjaukset koskien mm. sote-tuottajien alv ja tietojen luovuttamislinjauksia ovat MTK:n näkökulmasta oikean suuntaisia.

Yksityiskohdat

Verotusoikeus
Esityksen mukaan maakuntien laajaan verotusoikeuteen perustuvaa mallia ei voida nykytilanteessa pitää todellisena rahoitusmallivaihtoehtona johtuen perustettavien maakuntien suuresta määrästä ja niille osoitettavista tehtävistä.

***MTK:n huomauttaa, että maakuntien päätösvalta jää puutteelliseksi ilman osittaista verotusoikeutta**. Vastuun ja myös varojen käytön kulkeminen käsikädessä ohjaisi maakuntien päätöksentekoa tehokkuuteen sekä lisäisi läpinäkyyvyttä. Samalla olisi varmistettava, ettei kokonaisveroaste nouse. Verotusoikeus parantaisi myös maakuntien asemaa rahoitusmarkkinoilla, oletettavien korkokulujen ollessa pieniä. Sikäli, kun maakunnat voisivat ottaa lainaa.*

Laki julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta

MTK huomauttaa, että valtiovarainministeriön vastuulle kuuluva yleinen valtakunnallinen ohjaus ja kehittäminen sekä maakunnille ehdotettu yhteispalvelun alueellinen kehittäminen tulisi sovittaa yhteen. Yhteispalvelupisteitä tulee olla eri puolilla maakuntia siten, että ne ovat saavutettavissa myös maaseudulta.

Laki lupa- ja valvontavirastosta

Lupa- ja valvontavirastoa koskevat lakiehdotukset ovat selkeytyneet huomattavasti vuoden 2017 luonnoksista. Erityisesti ympäristöasioita koskevat säädökset ohjaavat viranomaistoimintaa entistä tarkempaan ja kokonaisvaltaisempaan toimintaan. Esimerkiksi yleistä etua painottavat viranomaisnäkemykset tulevat läpinäkyviksi viranomaistoiminnan julkisuusperiaatteen mukaisesti osana päätöksentekoprosessia.

MTK esittää, että viraston tehtävänä olevien perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi oikeusturvayksikön tehtäviin lisätään omistusoikeudesta huolehtiminen.

MTK huomauttaa myös, että oikeusturvayksikölle tulee kuulumaan myös lomituspalveluiden valvonta. Lomituksen erityislainsäädäntöä ei ole vielä esitelty eduskunnalle. Tulevissa lakiesityksissä lomituksen järjestäminen tulee olla maakunnallisesti harkittavissa eikä esimerkiksi yhtiöittämisvelvoitetta tule säätää.

LUOVAn yhteyteen tulee mahdollisuus perustaa erilaisia neuvottelukuntia (28 §). Neuvottelukunnat ovat asiantuntijaelimiä eikä niillä ole viraston asioihin ratkaisuvaltaa. Lain kohta on ehdottoman kannatettava. Luovan toimintaympäristöön kohdistuu merkittäviä odotuksia esimerkiksi yhden luukun palvelun käyttöönottamiseksi, jossa sähköisen asiointijärjestelmän toimivuus on keskeisessä roolissa. Toiminnanharjoittajien kuuleminen neuvottelukuntien kautta auttaa varmuudella myös uuden Luova-viraston sisäisten prosessien kehittymistä kohti laadukasta, ihmisläheistä hallintokulttuuria.

Eläinlääkäripalvelut

MTK katsoo, että on hyvä, että yhtiöittämisvelvoite ei koske maakunnan tuottamia peruseläinlääkäripalveluita. MTK muistuttaa, että lemmikkieläimille suunnattuja peruseläinlääkäripalveluja ei järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi voida erottaa muista maakunnan järjestämisvelvoitteen piirissä olevista eläinlääkäripalveluista. MTK korostaa, että kiireellisen eläinlääkärinavun saatavuuden ja tuotantoeläintilojen tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi eläinlääkärin päivystysmatkojen matkakustannusten korvaaminen tulee olla mahdollista myös maakunnassa.

Valinnanvapaus

MTK muistuttaa, että SOTE palveluiden säilyminen ja saatavuuden varmistaminen maaseudulla on välttämättömyys, jos Suomesta halutaan rakentaa bio-kiertotalouden edelläkävijä. Ilman asukkaille ja yrittäjille tarjottavia palveluita ei maaseudulla ole elinkeinoelämälle riittäviä perusedellytyksiä. Palveluiden tulee olla saatavilla vähintään yhden palvelun tarjoajan kautta. Valinnanvapauden lisäksi myös palvelujen saatavuus läheltä on tavoite, jota tulee tarkastella. Jos samaan aikaan puuttuvat sekä palvelut että digiyhteydet että julkinen liikenne, ei yhdenvertaista saatavuutta voida saavuttaa.

MTK:n näkemyksen mukaan valinnanvapausmalli mahdollistaa sote palvelujen syntymistä ja saatavuutta myös etäämmälle maakuntakeskuksista ja suurista taajamista. Palveluiden saatavuus edellyttää asiakkaan aitoa valinnanvapautta palvelun tuottajan suhteen. Valinnanvapaus mahdollistaa tarjonnan syntymisen ja esimerkiksi pk-sektorin sote-palveluiden kehittymisen maaseudulle. Erityistä huomiota tulee kiinnittää palvelujen syntymiseen harvemman asutuksen alueelle. Uuden tyyppisten monipalvelukeskusten kautta voidaan maaseutualueille perustaa eri palveluntarjoajia yhteenkokoavia kokonaisuuksia

Palveluiden saatavuutta edistää se, että sote-keskuksille ei aseteta liian tiukkoja kriteereitä, vaan perustason palvelut on saatavissa läheltä. Lisäksi toimijan pitää pystyä saavuttamaan kriteerit esimerkiksi usean toimipisteen summana. Maakunnan oma palvelutuotanto ei saa estää palvelujen syntymistä tasaisesti eri puolelle maakuntia. MTK vaatiikin tarkkaa seurantaa siitä, miten maakunnan liikelaitoksen toiminta ja maakunnan päätökset edesauttavat esimerkiksi maaseudun sotepalveluiden syntymistä.

Asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti antavat mahdollisuuden palvelujen tarjonnan syntymisessä myös pienempiin kuntiin ja maaseudulle. Palveluita voidaan koota esimerkiksi maaseudun lähipalvelukeskuksiin.

MTK näkee valinnanvapauslainsäädännössä mahdollisuuden tuoda palveluita markkinatoimijoiden kautta lähelle asiakkaita. Mallin avulla voitaisiin perustaa esimerkiksi paikallislähtöisesti toimivia sote-kioskeja. Jos keskuksesta on saatava mm. kuvantamispalvelut tai useita erikoispalveluita voi markkinalähtöisen toimintatavan syntymien olla vaikeaa. Jos ja kun palveluiden saatavuus voidaan saavuttaa usean toimipisteen kautta yhteenlaskettuna, voidaan palveluita saada syntymään myös kauemmas isoista keskuksista. Lisäksi palveluiden tarjoaminen yhteistyösopimusten kautta edistää palveluiden saatavuutta. Nyt vaatimukset jo ovat esimerkiksi järjestösektorille haastavia.

Uusien palveluntuottajien syntymisen kannalta tulee harkita, onko välttämätöntä, että palvelun toteuttaa suoran valinnan palveluntuottajaan palvelussuhteessa oleva henkilöstö, kuten valinnanvapauslain 39§ esittää. *Palveluliiketoiminnassa ei ole tavatonta, että asiantuntija toimii oman yrityksensä kautta ilman työsuhdetta. Lisäksi palvelussuhde*

yhdistettynä tietyssä toimipisteessä työskentelyyn, voi muodostua esteeksi palvelujen syntymiselle etenkin syrjäisemmillä seuduilla.

Asiakassetelillä palveluja tuottavien joukossa saattaa olla pieniä yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet vaikkapa pelkästään kotipalveluihin. Vaatimusten ei saa olla kohtuuttomia näille yrityksille. Edistämällä lähipalvelujen yleistymistä mahdollistetaan samalla esimerkiksi maaseudulla asuminen.

Marko Mäki-Hakola
Elinkeinojohtaja